

Domnișoara Pogány

„Domnișoara” era Margit Pogány, o pictoriță ungaroalcă, care l-a poart în 1910. De fiecare dată când se întâlneau, Brâncuși îi modela chipul în lut. Dar, veșnic nemulțumit, după ce termina de sculptat, arunca bucata de lut într-un colț al atelierului. Până la urmă, a reușit să facă două versiuni ale *Portretului domnișoarei Pogány*, una din marmură, iar alta din bronz. Între timp, Margit se întorsese în Ungaria. Într-o zi din 1913, a primit o scrisoare de la Constantin, care o ruga să aleagă una dintre sculpturi. A ales-o pe cea din bronz, iar varianta din marmură a ajuns la expoziția din America.

După șapte ani, Brâncuși a făcut o a doua variantă de portret, tot în marmură și bronz. Nu s-a oprit însă aici: căuta forma perfectă, așa că, la peste două decenii de la prima întâlnire cu Margit, în 1933, a terminat și *Domnișoara Pogány (III)*. Credeți că era mulțumit acum? Nicidecum! „Poate voi face într-o zi o variantă și mai bună. Cine spune că o operă de artă este vreodată terminată?”

Păsările lui Brâncuși

Zborul a fost o temă des întâlnită în opera lui Brâncuși. Toată viața a sculptat, în marmură, alabastru și bronz, nenumărate păsări. Prima dintre ele, *Păsărea măiastră*, a fost modelată în gips și vognită în albastru, iar Brâncuși a arătat-o lumii o singură dată, în 1912, la o expoziție din România. Au urmat *Păsărea de aur* în 1919, *Păsărea în văzduh* în 1923 și *Păsărea în zbor* în 1927, fiecare cu nenumărate variante.

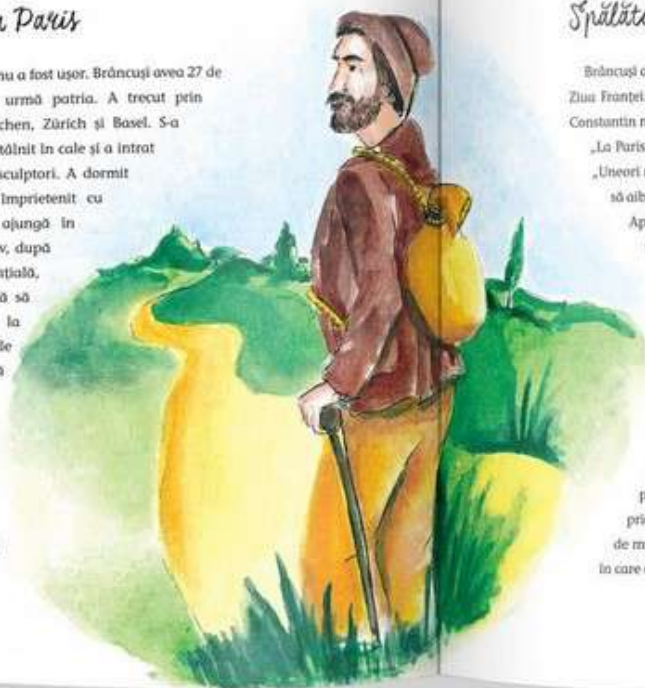
Se pare că niciun alt sculptor modern nu a repetat aceleași modele toată viața, așa cum făcea Brâncuși. „Copil fiind, am visat întotdeauna că zbor în copaci și în cer. Am rămas la nostalgia acestui vis și, de 45 de ani, fac păsări”, avea să povestească maestrul în ultimii ani ai vieții sale. „Nu poartea vreau să o redau, ci harul ei, zborul, elanul. Nu cred că am să reușesc vreodată.”

De jos până la Paris

Drumul până la Paris nu a fost ușor. Brâncuși avea 27 de ani când și-a lăsat în urmă patria. A trecut prin Budapesta, Viena, München, Zürich și Basel. S-a oprit în fiecare muzeu întâlnit în cale și a intrat în ateliere de pictori și sculptori. A dormit sub cerul liber și s-a împrietenit cu vagabonzi. Înainte să ajungă în Paris, s-a îmbolnăvit grav, după ce l-a prins o ploaie torențială, și a zăcut o vreme până să poată porni din nou la drum. Și-a vândut hainele și a muncit cu ziua ca să aibă ce mânca.

Și totuși, oricât de greu i-ar fi fost, n-a renunțat nicio clipă la visul lui. „Mergeam cântând. Știam că ceea ce trebuie să se întâmple, se va întâmpla...”

Spălătorul de vase

Brâncuși a ajuns la Paris în 1904, chiar pe 14 Iulie, când se sărbătorea Ziua Franței. Un semn bun, am putea crede. Dar necazurile tânărului Constantin nu aveau să se oprească aici.

„La Paris am dus-o greu, la început”, avea să povestească peste ani. „Uneori mă țineam de ziduri ca să nu cad. De foame. De boală.” Ca să aibă ce mânca, s-a angajat în restaurante, unde spăla paharele.

Aproape un an a trecut până când a primit o veste bună din țară: i se oferea o bursă pentru continuarea studiilor!

S-a înscris la Școala de Arte Frumoase, iar primul său profesor a fost sculptorul Antonin Mercié. Mercié era cunoscut mai ales pentru statuia *Gloria Victis*, adică „gloriei celor învinși”, realizată după înfrângerea Franței în războiul din 1870 cu Prusia. Era membru în prestigioasa Academie Franceză, din care au făcut parte și scriitorii precum Honoré de Balzac sau Jules Verne.

În atelierul lui Mercié, Brâncuși l-a întâlnit și pe Amedeo Modigliani, cel care avea să uimească lumea artei cu picturile sale neobișnuite. Între cei doi s-a legat o strânsă prietenie, iar stilul lui Brâncuși de a sculpta l-a impresionat atât de mult pe tânărul artist italian, încât i-a schimbat definitiv felul în care desena siluetele.

Fuga de acasă

Într-o zi, micul Constantin a lăsat oile să pască și a plecat, fără să spună nimănui, tocmai la Târgu-Jiu. Nu-i vorba, distanța nu era atât de mare, în ziua de azi o mașină ar ajunge la destinație în jumătate de oră. Dar pentru un băiețel de numai șapte ani, trebuie să fi fost o adevărată aventură!

Îngrijorată, mama a reușit să-l găsească în oraș și l-a adus acasă, dar dorul de ducă n-avea să-l părăsească atât de ușor pe Constantin. După doi ani de la peripețiile din Târgu-Jiu, băiețelul a fugit iar. Era în clasa a II-a la școala din sat și, fiindcă învățătorul l-a certat că scrijelise cu briceagul banca de lemn, a hotărât să plece iarăși de acasă. De această dată, până să fie găsit, apucase deja să intre ucenic la un negușor de butoaie. Pe atunci, nu era neobișnuit ca băieții săraci să lucreze încă de mici.

Adus din nou acasă, Constantin a fugit iar după ce a împlinit unsprezece ani. A intrat ucenic la un „boiangiu”, adică la un vopsitor de pânze. S-a întors acasă după câteva luni doar ca să plece iar, un an mai târziu, la Slatina. Aici a fost, o vreme, băiat de prăvălie: mătura băcănia, cântărea și

împacheta mărfuri, socotea restul și, uneori, căra pachetele până la casele cumpărătorilor. Feste încă un an, o ajuns la Craiova, la biroul fraților Spirtaru, unde muncea chiar și 18 ore într-o zi, „să focă avere”, apoi la cârciuma viitorului său binefăcător, Zamfirescu.

